25307

Med.

GEORGII ERNESTI STAHL,
D. PROF. PUBL. ORDIN. h. t. FACULT. DECANI,

PROPEMPTICON INAUGURALE

QUIS BONUS THEORETICUS, MALUS PRACTICUS.

Si illæ *Artes*, quæ *manuum* immediato adminiculo perpetrantur, adeoque agilitatem versatilem harum requirunt, ex solâ *speculatione* ad perfectam habilitatem perdisci non possunt; sed longo & multiplici *exercitio* opus habent, neminem quidem ejus rei admiratione tactum iri, certo confidimus. Si verò talis *Ars* detur, quæ actus suos per organa *emissitia* perficere possit, neque illorum aliam *directionem* adhibere necesse habeat, nisi solam *opportunitatem* temporis, & *proportionem* mensuræ; & potissimam suam partem, consistat in *selectu* tantum *judicioso* potius, quàm ullâ *applicationis* difficultate: Ea cur speculatione, *intellectu*, inquam, & *memoria*, tota hauriri & comprehendi non possit, cuilibet mirum fore, non dubitamus. Est verò hujus generis Ars, ipsa *Medicina*. Nuspiam utitur hæc *manibus*, nisi in sola *Chirurgia* instrumentali, à quâ proinde hic tantisper abstrahimus. In *pulsus* exploratione, longè plus *judicii* quàm *enchiriseos* requiri, nemo ambiget. Deprehendit verò *subjectum* suum, partes affectas, vel *sensu* satis crasso, vel *judicio*; *speciem* læsionis, partim *sensu* etiam parùm subtili, maximam partem verò *judicio*: *Modum* eam corrigendi assequitur vel solo magis *judicio*, vel *sola* magis *memoria*, in *exprimentis*, vel utrisque: Modum *adhibendi*, ratione *temporis* morbi, ratione *doseos*, ratione *regiminis* conjungendi, ratione mutuæ *subordinationis* diversorum Medicamentorum, exsequitur undique, partim *memoria*, secundum experientiam, partim *judicio*. Hæc omnia cur non *mente* & *intellectu* comprehendi, *memoria* retineri, ex eâdem depromi, & quolibet tempore in effectum deduci valeant, nemo ullam difficultatis rationem perspexerit. Sed *optimi Theoretici, sunt pessimi Practici*. *Est Vir profundè doctus*, Es ist Schad um den Mann/ hat trefflich wohl studiret/ hatt aber kein Glück zur Praxi: in der Theorie läßt sichs trefflich hören/ aber in der Praxi geht es gar nicht an &c. vox populi, vox Dei. Et profectò verum est; & valet hic, si uspiam: *Interdum populus rectum videt, est ubi peccat.* Unde vero hoc malum, non certè *speculativum*, sed practicum experimentale? Non philosophabor, neque Rhetoricabor, sed nudè & pla-

nè to-

nè totam rem dicam *Theoria Physica*, nuda & sola, pessundat *Medicinam*, si loco *Medicæ Theoria* hauriatur. Quid appellem *Theoriam Physicam*, & quomodo ipsam distingvam à *Medica*, quæretur? Dicam. *Physica* tota hodiè in eo est, ut pro fundamentis rerum, agnoscat & consideret *materiam* earum, & *motum*. In *materia* individualiter, *figuram* & *magnitudinem*; aggregativè, *situm*, *porositatem*, *densitatem*, *pondus*, elasticitatem &c. Fatetur interim, quod ne quidem *sitûs* in aggregatione, nedum *magnitudinis*, & *figuræ* in individuis, veram determinationem, ullatenus definire possit. Cum verò *motuum* diversitates, his rebus, tanquam fundamentis nitantur; imò, cum omnes *motus*, non nisi ab uno corpore in alterum *communicari* & *transmitti*, & concursu perpetuo mutuo, *continuari*, in tota rerum naturâ videamus; est inde, quod, cum habitum ad *motum* ignoremus, etiam *speciem motus à priori* dignoscere minimè valeamus. Unde sanè, non nisi purè *à posteriori*, magis suspicari, & probabiliter supponere, quàm ullo modo *deprehendere*, dijudicare, *demonstrare*, hic valemus. Fundus verò mali est, quod hanc necessariam *a posteriori*, ab Experientiâ, subsumptionem, frequentissime fastidit atque negligit nostra ætas, & loco veræ, observationi respondentis, *actualis* historiæ, & ejus debitæ applicationis ad regulas *figuræ* & *motus*, nihil nisi *probabilitatem* hypotheticam denique efformat, quæ ipso *actu* & experientiâ, non reperiatur. Sed absit, ut nos his brevibus profundiùs committamus. Ad nostram rem hoc dicendum est, quod, dum hodierna *Anthropologia* & *Anatomia*, magis unicè in scrutinio *structuræ* partium subsistit; ejusq; habilitatem *passivam* ad *motus*, omnibus adminiculis spectitat: *motus* verò, ut *activi*, directi, destinati, circumstantias *à priori*, *tempus* incipiendi, *gradum* impellendi, *proportionem* utriusque non solûm ad partem immediatè *motam*; sed & ad humorem per hanc *movendum*; *mensuram* durationis, *energiam*, *constantiam*, *tenorem*, *continuationis*, &c. hæc omnia, inquam, dum negligit, quid proinde ad universam historiam de homine, *veri*, nedum, *solidi*, aut *connexi*, percipere, intelligere, deducere possit, in propatulo est. Quis enim v. gr. à *magnitudine*, aut *figura*, particularum e quibus: *dentes* efformantur, aut ex ipsorum *dentium*, *proportione*, rationem reddet, cur *dentes anteriores*, intrà dimidium *primi septenarii* succrescant, ab eo ad *dimidium secundi*, excidant, & alii in ipsorum locum succedant? Quod *fœmina*, ordi-

na, ordinariè ante *sesqui-septenarium* aut *secundi* exitum, non incipiat *parere*; post *septimi* septenarii finem, non pergat? *Vir* verò, vel ad *sesqui-septenarios*, *generare* valeat, si sanus sit, neque tamen & ipse antè *secundi* confinia incipere possit? tantòminus ex ullâ ratione structuræ innotuerit, cur in gravibus, quos *acutos* dicimus, morbis, *septenarium* dierum, ad *horas*, usque exquisitè, servent *motus*; ubi profectò non parva erit implicatio, si *Febrem*, absolutè *morbum* dicas, & *motus* illos, ut puram *passionem* corporis consideres. Adscribenda erit illa definita *mensura*, *materiæ*; quod ex nullo undique fundamento probabile; vel *structuræ*, quod æquæ ac superiora, nullo modo demonstrabile; vel alii *agenti* principio, quod non placet, neque cum *Hypothesibus* conformabile. Centum talia enumerarem, nisi Charta & tempus dissvaderet. Interim, dum hæc in *Physica Theoria* recepta, si non negliguntur, non tamen nisi strictim & *superficialiter* memorantur, ingens profectò *historiæ Anthropologicæ*, & notitiæ *Medicæ* detrimentum accrescit. De exemplum in substratâ materiâ. Adolescens 18. annorum, cætera benè sanus, incipit repentinis *Odontalgiis* affici; *Medicus*, ad parentum indulgentiam officiosus, *purgat*, *sudores* injungit, sopit *maturè*; post aliquod tempus, recursant dolores, laxat cum Epicrasi, dat Sanguinem mundificantia, Catarrhalia, *sopit* iterum: Non diu post recrudescentes dolores, *sopit* ampliùs, & hoc sæpiùs: repullulantes subinde dolores, spernunt tandem mediocrem quoque Narcosin: Svadetur deniq; V. S., adhibetur, sed incassum. Adolescens, non parum contribuentibus *Narcoticis*, fit notabiliter *Hypochondriacus*. Interim *tument* perpetuo extremitates posteriores internæ maxillarum: tandem, post & inter varias medicationes, perrumpunt ultimi *maxillares*, *genuinos* & *sapientiæ* vocant, dentes; tunc demum longioribus intervallis, neque ferè nisi sub manifestis *Catarrhalibus* accidentibus, redeunt dolores. Vertentibus verò annis quo tempore *Vena secta* fuerat, variis modo *Catarrhalibus*, modò *Spasmodicis*, modò *inflammatoriis* æstuosis, doloribus, exercitus juvenis, non nisi reassumpta V. S. ne commodè sublevatur: & ita prompto successu eidem mancipatur. Hic sanè, si Medicus suspicionem talis *dentitionis* habuisset, Emollientibus, Relaxantibus, Nitrosis, Discutientibus Camphoratis, imò si nihil aliud, ipsa patientia, commodissime sublevasset patientem, quoad tandem dentes extrusi fuissent: quem illâ intempestivâ

ſtivâ *conturbatione*, contraria *conſopitione*, & non necaſſaria V. Sne, incommodisſimè exagitavit, & in Servitutem V. S., imò variam morbidam diſpoſitionem conjecit.

Sed quid exemplis prolixis opus eſt. Quis non videt, quod illa notitia *hiſtoria*, quæ quidem *numerum*, *figuram*, *ſtructuram* partium corporis percenſet, ſed *habitum* earum ad *morbos*, & hinc ad *curationem*, non attingit, *Phyſica* quidem ſit, & ad *ſcientiam* pertineat, non verò *Medica*, ut artificem inſtruat, *quid* & *quomodo* juvare debeat. Brevibus repeto quædam. Structura *Mæandrorum auris*, *incudis*, *mallei*, *ſtapetis*, & inſignis inventi! *orbicularis osſiculi*, ſi neſcirentur, *Phyſicam* hiſtoriam omni modò *mancam* redderent: *Medicinam* non plus impedirent, quàm nives antè decem annos fuſæ. *Figura* humoris *cryſtallini* & *vitrei*, imò plura alia in *oculi ſtructura*, ſi in *Phyſica* neſcirentur, dehoneſtarent certè notitiam & hiſtoriam: *Medicinæ* quid detrimenti inde accideret? Intima *ſtructura fibrarum* muſcularium, diſtributio per ipſas *nervulorum*, & tenerrimum *vaſorum*; tot ſubtiles *lymphales* ductus & vaſa, innumerabiles in *cute glandulæ*, textura fibrillaris, *reticularis*, ejus & aliarum membranarum, in *ſcientia* Phyſica, *ſciri* debent: in *Medicina* oboli pretium uſu non faciunt. Nihil verò impedit Medicam, *Theoria Phyſica ſani* corporis: *Læſi*, ſeu *Pathologia* purè *Phyſica*, gravisſimè confundit & conturbat. Hæc eſt illud ſcandalum, quod vel *imposſibilibus*, vel *inanibus*, vel non raró *ridiculis*, *indicationibus*, *intentionibus*, *inventionibus*, exponit Medicum; hæc eſt, quæ *incertum*, in conſilio, *trepidum* in experimento, *infelicem* in effectu, & Praxi, reddit Medicum. Fundamentum totius mali in eô ſitum eſt, quod *Phyſica* talis *Theoria*, Mechaniſmi unicè avida, *Mechaniſmum* ſeu potiùs *Organiſmum* MOTUUM, *tempus*, *gradum*, *directionem*, *finem*, & *energiam* atq; *activitatem* ad peragenda ea, quæ ad corporis *conſervationem* pertinent, ſilentio prætereat; & quia *ſcientiam* eorum ſperare non poteſt, etiam *notitiam* & *Hiſtoriam*, disſimulet. Interim *Medici* primum fundamentum hoc eſt, quod ſciat, *Motibus* omnia in corpore fieri, *motuum* & *plurimas* eſſe, & *gravisſimas* læſiones, *motibus* in effectum deduci *medicamenta*, *motus* eſſe *reſtituendos*, *per motus* eſſe ſanandum: ad horum *tempora*, *gradus*, *directiones*, *intentiones* ſeu fines, attendendum eſſe: hos non temerè *impellendos*, *ſupprimendos*, *perturbandos*: hos

hos efficacisſimè alterari *animi motibus*, ſeu pathematibus, idq; immediatè, ne per ſomnium alterata *parte*: horum, citrà *corporalem* connexionem & communionem partium, eſſe *conſenſus*: horum eſſe *conſvetudines*: horum eſſe *hæreditarias* diſpoſitiones: horum eſſe ſpeciales quaſi *decubitus* ad diverſa loca, ſecundùm diverſitatem *ætatum*. Huic *Theoriæ*, non modo *hiſtoricè* veræ, ſed *ſcientificè* connexæ & cohærenti, & conſpirationem *motuum* ad *conſervationem* & *reſtaurationem* corporis; *emotionem*, *expugnationem*, rerum noxiarum: ſuperſtruere ſuam *methodum*, juxtà eam ſuggere ſubſidia ſeu *remedia* ſubordinare *tempus* adminiſtrationis, poteſt, imo *debet* Medicus, neglecta, ut Medicus, *ſtructuræ*, *texturæ*, ſubtilisſimæ, Microſcopia & Micrologiâ. Breviter, *Phyſica* eſt illa *Theoria*, quæquidem *veram*, *tenerrimam*, *intimam*, *Structuram* partium, & habitum hujus ad earum uſum, curiosè, operosè, jucundè, ſpectat: *Læſionum* quoque modum ſubtilem *corporalem*, vel verè, vel hypotheticè, ſcrutatur: interim illud in *pasſionibus*, quod *Medicus Methodo* ſuâ attingere posſit, & quidem veraciter, & conſentiente conſtanti experientiâ, præſentisſimè, directè, immediate ita attingere & mutare valeat, hoc, inquam, vel non attingit, vel non ſecernit, aut ad uſum quaſi ſeligit; ſed potiùs illa unicè ſpectitando, quæ *Medici* & *Medicamenti* directam contrectationem non ferunt, vel *inutilis* eſt Medico, vel eundem de omni *ſcientifica Pathologiæ* & *Therapiæ* connexione, deſperare cogit, & ad nudas *Empirias*, generalisſimas *Therapias*, fallaces, & perbreves *palliationes*, adigit. Dedi exemplum in Diſputatione de *Avtocratia Naturæ*, de quolibet *vulnere*; quomodo ejus *Phyſico-Anatomica* Pathologia exquiſitisſima, ad *curam* inſtituendam & abſolvendam, exquiſitisſimè ſupervacua ſit: Et poſſent ejus generis centum ſpecimina facilè produci, quorum plurima *nullam*, non pauca *falſam* indicationem ſeu ſuſpicionem practicam hactenus ſuppeditarunt: quædam etiam ad temerarias, non modò alienorum, & *intempeſtivorum*, ſed noxiorum *motuum*, provocationes & conturbationes, Practicos hujus turbæ ſeduxerunt: Sed ſufficiat, digitum intendiſſe. Hæc eſt illa *Theoria*, quam ſuo loco & uſui relictam, nullatenus rejicio; utpote *curioſitatis*, *operoſitatis*, *Polybiſtoriæ*, damnatarum, non niſi per calumniam inſimulandus. E. *Medico* verô foro, ſollicitè & vigilantisſimè exterminandam eſſe, cenſeo; & benè cayendum, ne nobis non ſolùm nihil proſit,

ſed

sed reverà *obsit*, dum vel machinamenta *corporea* supervacua persvadet, aut *intempestivas* commotiones inducere quasi jubet, quæ *positivè nocent*: aut debitarum, intensionum *Vitalis motus*, pro ipso *morbo* imperitè explicatarum, cohibitiones, oppugnationes, inversiones suscipere facit: gravissimo, & irreparabili sæpenumerò, damno. *Medicam* verò *Theoriam*, illam dico, duco, commendo, quæ *motus* maximè attendat, quomodo iidem modo à *corporalibus* læsionibus, reverà *passivè* turbentur, modò *activè*, contrà tales læsiones, intendantur & exacerbentur; quibus corporis habitibus, seu *temperamentis*, quibus *vitæ generibus*, quibus anni *tempestatibus*, quibus *ætatibus*, quibus *consvetudinibus*, quibus *prægressis* morbis, aut pathematibus, accidant, succedant: ad quem *exitum* pervenire *possint* non modò, sed & communiter *soleant*. Quos *motus* requirat conservatio sanguinis, & per hunc, corporis; quos *motus*, *abundantia* ejus, aut suffocet, aut provocet: quid sequatur ex his rectè *succedentibus*, quid ex iisdem *non satis* succedentibus: Quid ex iisdem *intempestive* repressis, obnubilatis, consopitis; aut *alieno* tempore exstimulatis, &c. morbidi motus, quorsum solenniùs *vergant?* quorsum commodiùs *ducantur?* quàm facilè *recrudescere*, quàm constanter *perennare*, quem *ordinem* servare, quomodo *interturbationes* tolerare soleant. Qui ita *speculatus* fuerit, *Theoriam Medicinam* nanciscetur, *connexionem* scientificam inveniet, & *Practicus* ita certus inde evadet, ut & ipsa *cura*, & perita *Prognosi*, ista artis, hâc scientiæ Medicæ, veritatem monstrare & asserere possit. Hæc *Theoria*, non speculationibus de *potentiis*, sed experientiæ de *actu*, superstructa, antiquabit illas exprobrationes, quas suprà adduximus, *quod bonus Theoreticus, tamen malus Practicus* esse possit: Dummodò utique *materiæ Medicæ*, & ejus ad has res efficaciæ; non modò memoriam, sed & exercitatum judiciosum selectum, conjunxerit. Summa verò, & princeps *Theoriæ Medicæ*, pars, quæ Praxin infelicem impedire possit, aut neglecta, hanc post se trahat, est *Benedictionis divinæ* imploratio, & grata agnitio bonitatis ejus, in energia medicamentis concessâ, elucescentis. Præfari hæc libuit Solenni commendationi, quam meretur Vir Juvenis Doctissimus,

DN. ANDREAS CHRISTIANUS RHETIUS,

Medicinæ Candidatus dignissimus,

Natus is est Arnstadii, Celsissimorum Comitum Schwarzburgicorum Sede. Patrem habuit Virum Excell. & Experientissimum DN. JERE-

JEREMIAM RHETIUM, Med. Licent. & Physicum t. t. Arnstadiensem ordinarium. Matrem BARBARAM CATHARINAM, DN. CHRITIANI GUNTHERI FRICCII, Secretarii Cels. Comitum meritissimi, Filiam, Matronam honestissimam. Orbatus quidem optimo patre, admodum puer; Avum tamen charissimum, cum dilectissimâ Matre, Deo propitio retinuit, à quibus & educatus est, atquè ad pietatem virtutemquè instructus, & Virorum proborum doctorumquè Informationi commissus est, ut ad Studia literarum præpararetur, eorumque principiis imbueretur. Inter quos gratâ mente celebrat Viros Præcellentissimos, DN. M. JOHANNEM FRIDERICUM TREIBER, Rectorem Spectatissimum, & DN. JOHANNEM NICOLAUM FREITAG, Con-Rectorem meritissimum. Horum fide atque curâ, in Disciplinis liberalibus & Philosophicis abundé institutus, tandem anno 1694. Halam nostram ingressus, studioquè Medico sese addicens, manuductione Professorum, studio & industriâ summâ, usus est. Audivit Excell. D. D. HOFFMANNUM in observationes Poterii publicè commentantem? Physica Principia, & productiones atquè actiones Corporum Naturalium, Curiosis Experimentis illustrantem: nec non Corpora Humana utriusvis sexus, Anatomicè perscrutantem. Meum latus nunquam deseruit, quoties quidquam audire, videre, perquirere, occasio tulit. Auditor perpetuus in Physiologia, Pathologiâ, Therapiâ, Materiâ Medicâ, Praxi; Tam Cursus quem vocant ordine, quam iterum publicis privatisq; Lectionibus, Commentationibus, Collegiis. Spectator in Anatomiâ publicâ, Zootomiis privatis, Chymico Collegio duplici: Comes in Botanoporiis frequentissimis. Solers, assiduus, industrius, sobrius, modestus; Civis Academiæ nostræ probitate & honestate nemini omnium secundus. His gressibus emensus studiorum stadium, metam attigit. Comprobavit profectus solidos & laudatissimos duplici Examine solenni. Disputatione publicâ Practicâ, de MORBIS HABITUALIBUS, ad huc semel publicè promptitudinem suam demonstrabit. Inde LICENTIAM Honores ac Titulos summos in arte abeundi, Juribusque immunitatibus fruendi, impetrabit. Ad hunc actum solennem, Magnificum Dominum Pro-Rectorem, Excellentissimos Academiæ Proceres, Illustrissimos, Illustres, Generosos, Clarissimos, Hospites Fautores, Cultores, officiocissimè invito. P.P.

Sub sigillo Facultatis d. XIV. Maji, M DCXCVIII.

(L.S.)

